

Interna IT izobraževanja KIS
Uporaba statističnega programa R

Modul A: Osnove R-a, R-studia
in pisanja kode

Jana Obšteter
16. 11. 2020

Vsebina

1. Osnove R-a in R-studia
2. Osnovni podatkovni tipi in strukture
3. Osnovne operacije
4. Osnove dela z datotekami
5. Povzemanje podatkov
6. Preurejanje podatkov
7. Pomoč za R in dobra praksa pisanja kode

Struktura predavanj

- Osnove (ModulA.pdf predstavitev)
  - Vaje (ModulA_vaje.Rmd, ModulA_vaje.R, ModulA_vaje.pdf)
  - Koda
-
- Po vsakem sklopu predavanj bomo naredili pripadajoči del vaj

1. Osnove R-a in R-studia (izvršitev kode, paketi)
2. Osnovni podatkovni tipi in strukture
3. Osnovne operacije
4. Osnove dela z datotekami
5. Povzemanje podatkov
6. Preurejanje podatkov
7. Pomoč za R in dobra praksa pisanja kode

Namestitev R-a in R-studia

- <https://cloud.r-project.org/> (Mac, Windows, Linux)
  - Linux: `sudo apt -y install r-base`, or download deb/tar.gz
  - Windows

Download and Install R

Precompiled binary distributions of the base

- [Download R for Linux](#)
- [Download R for \(Mac\) OS X](#)
- [Download R for Windows](#)

This is what you want to install R for the first time.

[Download R 4.0.3 for Windows](#)

Namestitev R-a in R-studia

- Studio: <https://rstudio.com/products/rstudio/download/>

RStudio Desktop

Open Source License

Free

DOWNLOAD

[Learn more](#)

OS	Download
Windows 10/8/7	 RStudio-1.3.1093.exe
macOS 10.13+	 RStudio-1.3.1093.dmg
Ubuntu 16	 rstudio-1.3.1093-amd64.deb
Ubuntu 18/Debian 10	 rstudio-1.3.1093-amd64.deb
Fedora 19/Red Hat 7	 rstudio-1.3.1093-x86_64.rpm
Fedora 28/Red Hat 8	 rstudio-1.3.1093-x86_64.rpm
Debian 9	 rstudio-1.3.1093-amd64.deb
SLES/OpenSUSE 12	 rstudio-1.3.1093-x86_64.rpm
OpenSUSE 15	 rstudio-1.3.1093-x86_64.rpm

Izberemo datoteko glede na operacijski sistem

Tu odpiramo /
pišemo /
urejamo
ukazne datoteke

Ukazne datotek v R-u = **.R**

Urejevalnik / podatki

Okolje (spremenljivke) /
zgodovina

Konzola

Datotke / grafi / paketi / pomoč

R-studio

The image shows a screenshot of the RStudio application window. The interface is divided into several panes:

- Source Editor (Top Left):** Labeled "Urejevalnik / podatki" (Editor / data). It shows a file named "Untitled1" with a single line of code: "1".
- Environment (Top Right):** Labeled "Okolje (spremenljivke) / zgodovina" (Environment (variables) / history). It shows the "Global Environment" with a variable "howdyMessage" having the value "Hello from R console!".
- Console (Bottom Left):** Labeled "Konzola" (Console). It shows the execution of the following R code:

```
> howdyMessage <- "Hello from R console!"  
> print(howdyMessage)  
[1] "Hello from R console!"  
>
```
- Files / Plots / Packages / Help / Viewer (Bottom Right):** Labeled "Datoteke / grafi / paketi / pomoč" (Files / plots / packages / help). It shows the "R: Data Frames" section of the R documentation, including a description, usage, and arguments.

A red speech bubble points to the Console pane with the text: "Tu izvršujemo ukaze / vidimo izpis" (Here we execute commands / we see the output).

Konzola = R deluje kot kalkulator

Reši:

1. Izračunaj $2.34 + 4 + 10$?

Omogoča preprosto računanje.

2. Izračunaj x .

$$x = \frac{(3+5)^2 + \log(24) * \sin(10)}{\sqrt{(23*4)}}$$

Omogoča uporabo funkcij in popravljanje izraza

3. Izračunaj x

$$x = \frac{(3+5)^4 - \sin(30) * \tan(20) + (10 - \log(2))}{\sqrt{23} * e^3(25 + \ln(45))} - 3 * (25 - \sin(10) * \cos(20))$$

Omogoča shranjevanje vrednosti v spomin = **spremenljivke**

Izvede ukaz in prikaže rezultat

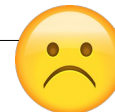
Konzola = R deluje kot kalkulator

4. Izračunaj x?

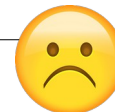
$$x = \frac{(3+5)^4 - \sin(20) * \tan(20) + (10 - \log(2))}{\sqrt{23} * e^3 (25 + \ln(45))} - 3 * (25 - \sin(10) * \cos(20))$$

Kaj sedaj? Nimamo več ukazne kode ...

Še huje – čez teden dni dobimo iste naloge!

Kaj sedaj? Nimamo več ukazne kode ...

Če pišemo kodo v **urejevalnik (= R-studio)**, jo lahko shranimo, popravimo, preuredimo in ponovno uporabimo!

Prva pred-vaja

R-studio

Če tega okna nimamo, kliknemo
in izberemo Rscript

Vpišimo 3+5
Pritisnemo Ctrl+Enter
ali

Okolje (spremenljivke) /
zgodovina

Konzola

Files Plots Packages Help Viewer

R: Data Frames Find in Topic

data.frame {base} R Documentation

Data Frames

Description

Thi
ma
mc

Datotke / grafi / paketi / pomoč

Usage

```
data.frame(..., row.names = NULL, check.rows = FALSE,  
            check.names = TRUE,  
            stringsAsFactors = default.stringsAsFactors())  
  
default.stringsAsFactors()
```

Arguments

... these arguments are of either the form value or tag = value.

R-studio

The screenshot shows the RStudio interface with four panels highlighted by colored boxes and labels:

- Urejevalnik / podatki** (Editor/Viewer): The top-left panel, outlined in blue, shows a script editor with a single line of code: `1`.
- Okolje (spremenljivke) / zgodovina** (Environment/History): The top-right panel, outlined in dark blue, shows the Environment tab with a variable `howdyMessage` of type `character` containing the value `"Hello from R console!"`.
- Vpišimo 3+5 in Enter** (Console): The bottom-left panel, outlined in blue, shows the Console with the following R code and output:

```
> howdyMessage <- "Hello from R console!"  
> print(howdyMessage)  
[1] "Hello from R console!"  
>
```
- Datotke / grafi / paketi / pomoč** (Files/Plots/Packages/Help/Viewer): The bottom-right panel, outlined in dark green, shows the Help tab with the documentation for `data.frame`.

Ukazna koda

- vrednosti/objekte shranimo v spremenljivke

- Pripis vrednosti: `<-` ali `=`

- Osnova sintaksa:

`imeSpremenljivke <- vrednost`

```
a <- 3
```

- Ime spremenljivke:

- dovoljene male, velike črke, številke, . in _;
- ne sme se **začeti** s številko ali _

- Klic spremenljivke: ime spremenljivke brez navednic

`imeSpremenljivke`

```
> a  
[1] 3
```

Ukazna koda

- Klic funkcij:

imeFunkcije (podatki)

- Obnašanje funkcije lahko prilagodimo s parametri

imeFunkcije (podatki, parametri)

- R je **case-sensitive!** (razlika med malimi in VELIKIMI črkami): Beseda $\neq$ beseda
- Vrstice, ki se začnejo z **#** niso izvršene = komentar

Ukazna koda

- Pisanje direktno v konzolo in Enter ali
- Pisanje v urejevalnik in izvršitev v kosu ali vrstica po vrstico [Ctrl + Enter]
- Pisanje v urejevalnik omogoča shranjevanje kode → **.R**
- V konzoli lahko prikličemo predhodne ukaze: ↑
- Izvršitev ukazne datoteke v terminalu: `Rscript datoteka.R`

Ukazna koda

- Ctrl+C: prekine ukaz v konzoli
  - Esc: zbriše vrstico v konzoli
  - Ctrl + A: izbere vso kodo v urejevalniku
  - Ctrl+1: prestavi kurzor v urejevalnik
  - Ctrl+2: prestavi kurzor v konzolo
-
- Več bližnjic: <https://tinyurl.com/oqh3o3g>

Delovno okolje

- V delovno okolje se shranjujejo prebrani podatki, ustvarjene spremenljivke, naložene knjižnice ...
- Ob vsakem zagonu R-a se pobrišejo spremenljivke, naloženi podatki, knjižnice ...
- Ponovno prebrati podatke, naložiti knjižnice ...

Nameščanje paketov / knjižnic

- Paket = skupek funkcij in podatkov
- Viri paketov: CRAN, bioConductor, git
- Paket `base` vključen (osnovne funkcije)
- Funkcija `install.packages("ImePaketa")`
- Ali: Tools > Install packages
- Enkratna namestitev

Nalaganje knjižnic

- Ob vsakem zagonu R-a
- Funkcija `library(ImePaketa)`
- Ali: Packages (spodnje desno okno) > obkljukamo paket

Druga pred-vaja

- Inštalirajmo pakete `reshape`, `tidyr`, `dplyr`
- V konzolo vpišemo:
  - `install.packages(c("reshape", "tidyr", "dplyr"),
dependencies = TRUE)`
(kopiranje ne bo delovalo zaradi napačnih navednic)

Samodejno dopolnjevanje

- `tab` dopolni ime spremenljivke / funkcije
  - Vnesemo prvih par črk + `tab`: če je začetek unikaten – dopolni, drugače izpiše možnosti

1. Osnove R-a in R-studia
- 2. Osnovni podatkovni tipi in strukture**
3. Osnovne operacije
4. Osnove dela z datotekami
5. Povzemanje podatkov
6. Preurejanje podatkov
7. Pomoč za R in dobra praksa pisanja kode

Podatkovni tipi

- **Cela števila** (*integer*): 0, 1, 50, 1000000, -20, -550000 ...
- **Realna števila** (*numeric*): 1, 2.5, 900.23 ...
- **Znaki** (*character*): v navednicah, “a”, “beseda”, “Lahko tudi stavek”, “5”, “100” ...
- **Logične vrednosti** (*logical*): TRUE / FALSE
- **Manjkajoča vrednost**: NA
- **Ni število** (*not a number*): NaN
- **Prazen element**: NULL

Podatkovni tipi

- Primer pripisa vrednosti spremenljivki

```
# Ustvarimo spremenljivko stevilo z vrednostjo 3
x <- 3
# Pokličemo x
x
# Ustvarimo spremenljivko y z vrednostjo "banana"
y <- "banana"
# Pokličemo y
y
```

Podatkovni tipi

- Med podatkovnimi tipi lahko pretvarjamo s funkcijo

```
as.podatkovniTip()
```

```
as.integer(vrednost/spremenljivka)
```

```
as.numeric(vrednost/spremenljivka)
```

```
as.character(vrednost/spremenljivka)
```

```
...
```

- Podatkovni tip preverimo s funkcijo

```
class(spremenljivka)
```

Podatkovni tipi

- Primer preverjanja in spreminjanja tipa spremenljivke

```
# Preverimo tip spremenljivke x
```

```
class(x)
```

```
[1] "numeric"
```

```
# Spremenimo x v celo število
```

```
x <- as.integer(x)
```


```
# Preverimo nov tip x-a
```

```
class(x)
```

```
[1] "integer"
```

Vaja: Osnove R-a in podatkovni tipi

- Datoteke

- ModulA_vaje.Rmd: s pritiskom na ► izvršimo kodo
- ModulA_vaje.R: spuščamo kodo z Ctrl+Ent
- ModulA_vaje.pdf: pdf s kodo

- Vse datoteke z ali brez rešitev!

- ModulA_vaje_brezResitev.Rmd
- ModulA_vaje_brezResitev.R
- ModulA_vaje_brezResitev.pdf

Vaja: Osnove R-a in podatkovni tipi

- Vprašanja tekom tečaja → zoom chat
- Po tečaju: Basecamp forum

Vaja

- ModulA.Rmd / ModulA.R:
Osnove R-a in Osnovni podatkovni tipi - Podatkovni tipi

Podatkovne strukture

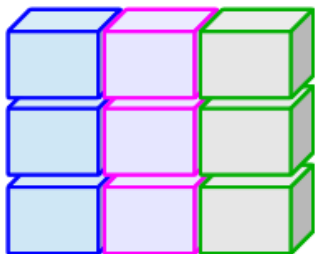
1D

Vector

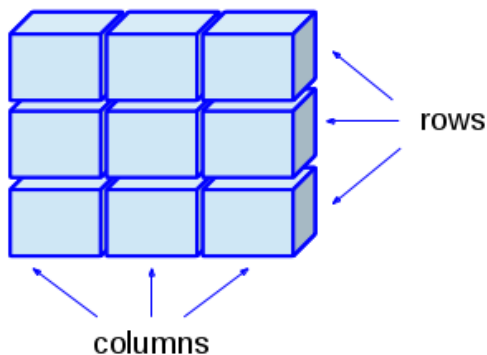
2D

Data Frame
(Table)

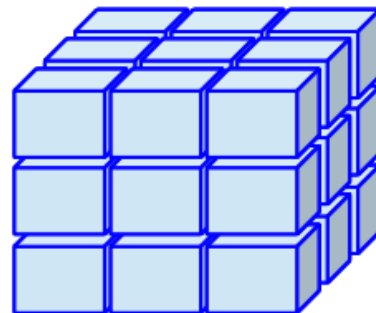
2D

Matrix

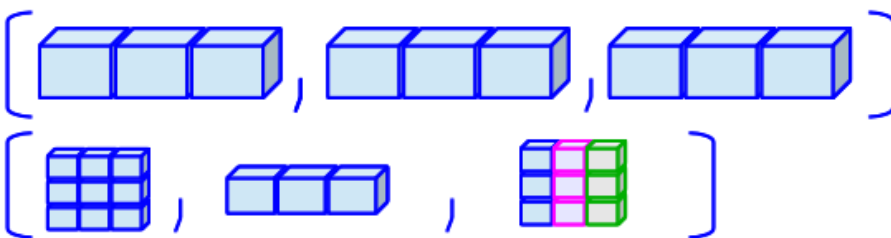
XD

Array

1D-XD

Lists

Podatkovne strukture

- **Vektor** (*vector*)
  - vrednosti: en podatkovni tip
  - funkcija `c(vrednosti)`
  - `c(1, 4, 5)`, `c('a', 'b')` ali `1:10` (številsko zaporedje)
  - Izbira elementa z indeksom: `a[1]`

Vector


```
> a <- c(1, 4, 5)
> a
[1] 1 4 5
> a[1]
[1] 1
```

Podatkovne strukture

- **Faktor** (*factor*)
  - vrednosti: kategorične spremenljivke
  - Določeno število vrednosti (poletje-zima, pon-tor-sre, 2010-2011-2012, Slovenija-Avstrija-Hrvaška ...) = ravni
  - funkcija `factor(c(vrednosti))`
  - `factor(c('lok1', 'lok2'))`
  - Izbira elementa z indeksom: `a[1]`

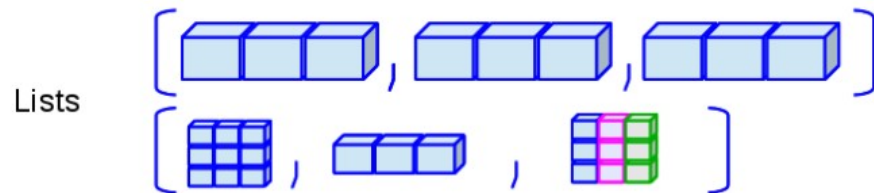
```
> a <- factor(c("lok1",  
+               "lok2"))  
> a[1]  
[1] lok1  
Levels: lok1 lok2
```

Podatkovne strukture

- **Seznam** (*list*)
  - Različni podatkovni tipi
  - Funkcija **list**(elementi)
  - Izbira elementa z indeksom:

```
list(c(1,2,5),  
     c('a','b'),  
     5.23,  
     10)
```

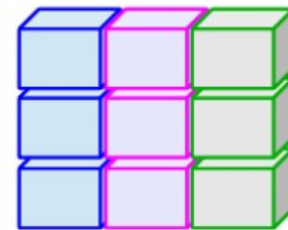
```
a[[1]]
```



```
> a <- list(c(1,2,5), c("a","b"), 5.23, 10)  
> a  
[[1]]  
[1] 1 2 5  
  
[[2]]  
[1] "a" "b"  
  
[[3]]  
[1] 5.23  
  
[[4]]  
[1] 10  
  
> a[[1]]  
[1] 1 2 5
```

Podatkovne strukture

Data Frame
(Table)

- **Podatkovni okvir / tabela** (*data frame*)

- dvodimenzionalna struktura
- stolpci in vrstice (lahko poimenovani), različni podatkovni tipi
- funkcija

```
data.frame(imeStolpca1 = vektor, ...)
```

- ```
data.frame(ID = c(1, 2, 3),
           visina = c(182, 183, 190))
```

# Podatkovne strukture

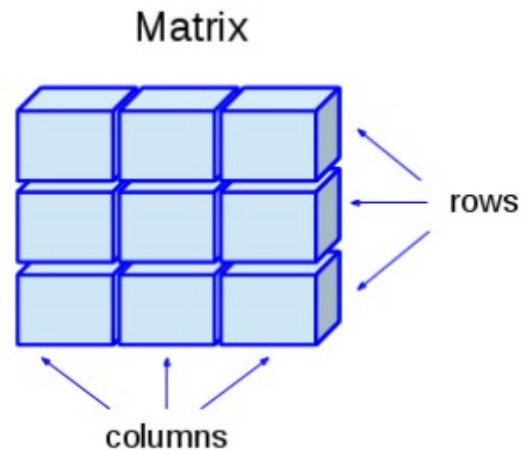
- **Podatkovni okvir / tabela** (*data frame*)
  - Izбира elementa z indeksom vrstice in stolpca: `a[1, 1]`
  - Izбира stolpca z indeksom stolpca: `a[, 1]`
  - Izбира stolpca z imenom stolpca: `a$imeStolpca`
  - Izбира vrstice z indeksom vrstice: `a[1, ]`

```
> a <- data.frame(ID = c(1,2,3), visina = c(182, 183, 190))
> a
  ID visina
1  1    182
2  2    183
3  3    190
> a[1,1]
[1] 1
```

Podatkovne strukture

- **Matrika** (*matrix*)
  - Dvodimenzionalna struktura
  - Matrično računanje: inverza (`solve()`), množenje (`%*%`) ...
  - Funkcija

```
matrix(podatki,  
        nrow = #vrstic,  
        ncol = #stolpcev,  
        byrow = TRUE/FALSE)
```


Podatkovne strukture

- **Matrika** (*matrix*)

- `matrix(1:10, nrow=5)`
- Izbira elementa z indeksom vrstice in stolpca:

`a[1, 1]`

- Izbira stolpca z indeksom stolpca:

`a[, 1]`

- Izbira vrstice z indeksom vrstice:

`a[1, ]`

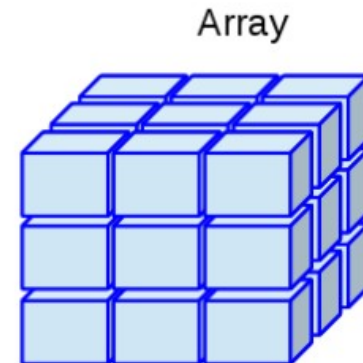
```
> a <- matrix(1:10, nrow=5)
> a
      [,1] [,2]
[1,]    1    6
[2,]    2    7
[3,]    3    8
[4,]    4    9
[5,]    5   10
> a[1,1]
[1,] 1
```

Podatkovne strukture

- **Polje** (*array*)

- Kot matrika, vendar poljubno število dimenzij
- funkcija

```
array(data = podatki,  
      dim = vektorDimenzij,  
      dimnames = imenaDimenzij)
```


Podatkovne strukture

- **Polje** (*array*)

- `a <- array(c(1,2,3),
                  dim=c(3,3,2))`
- Izbira elementa z indeksom vseh dimenzij: `a[1, 1, 1]`

```
> a <- array(c(1,2,3), dim=c(3,3,2))
> a
, , 1

      [,1] [,2] [,3]
[1,]     1     1     1
[2,]     2     2     2
[3,]     3     3     3

, , 2

      [,1] [,2] [,3]
[1,]     1     1     1
[2,]     2     2     2
[3,]     3     3     3

> a[1,1,1]
[1] 1
```

Podatkovne strukture

- Preveri strukturo: `class (objekt)`
- Preveri dolžino: `length (objekt)`
- Preveri dimenzije: `dim (objekt)`
- Pretvarjanje med strukturami: `as.struktura()`
  - `as.vector()`
  - `as.list()`
  - `as.data.frame()`
  - `as.matrix()`

Vaja

- ModulA.Rmd / ModulA.R:
Osnovni podatkovni tipi in strukture

1. Osnove R-a in R-studia (izvršitev kode, paketi)
2. Osnovni podatkovni tipi in strukture
- 3. Osnovne operacije**
4. Osnove dela z datotekami
5. Povzemanje podatkov
6. Preurejanje podatkov
7. Pomoč za R in dobra praksa pisanja kode

Osnovni operatorji

- Aritmetični operatorji:
  - seštevanje/odštevanje/množenje/deljenje: $+$ $-$ $*$ $/$
  - Potenca: $^$
  - Ostanek: $\%$, celoštevilski kvocient $\% / \%$
  - Matrično množenje: $\% * \%$

```
> 5 - 3  
[1] 2
```

odštevanje

```
> 3^3  
[1] 27
```

potenca

```
> 10%%3  
[1] 1
```

ostanek

```
> 10%/3  
[1] 3
```

celoštevski
kvocient

Osnovni operatorji

- Primerjalni operatorji (vrnejo logično vrednost):
  - Večje / manjše: `>`, `>=`, `<`, `<=`
  - Preverjanje enakosti / neenakosti: `==` / `!=`
  - Preverjanje vsebnosti: `%in%`

```
> 3 > 5  
[1] FALSE
```

Ali je 3
večje od 5

```
> 3 == 3  
[1] TRUE
```

Ali je 3
enako 3

```
> 3 != 3  
[1] FALSE
```

Ali 3 ni
enako 3

```
> 3 %in% c(1,2,3)  
[1] TRUE
```

Ali je 3 med
vrednostmi c(1,2,3)

Osnovni operatorji

- Logični operatorji (vrnejo logično vrednost):
  - Negacija: `!`
  - In: `&` (element po element), `&&` (za celoten objekt)
  - Ali: `|` (element po element), `||` (za celoten objekt)

```
> !(3 > 4)  
[1] TRUE
```

Ali ni res, da je 3
večje od 4

```
> (3 == 3) & (3 > 4)  
[1] FALSE
```

Ali je 3 enako 3 IN
3 večje od 4

```
> (3 == 3) | (3 > 4)  
[1] TRUE
```

Ali je 3 enako 3 ALI
3 večje od 4

Osnovni operatorji

- Združevanje / lepljenje znakov
  - `paste(znak1, znak2, sep="ločilo")`
  - `paste0(znak1, znak2)`, ločilo = ""
  - `znak` je lahko tudi vektor → zlepi se prvi element vektorja 1 s prvim elementom vektorja 2 itd.

```
> paste("Kmetijski", "Institut", sep="_")  
[1] "Kmetijski_Institut"
```

```
> paste0(c(1,2,3), c("a", "b", "c"))  
[1] "1a" "2b" "3c"
```


Osnovni operatorji

- Aritmetične operatorje in `>`, `>=`, `<`, `<=` lahko apliciramo le na številke
  - Npr. Ne moremo sešteti številke in znaka ~~`5 + "a"`~~
  - Ne moremo sešteti dveh znakov: ~~`"a" + "b"`~~
- `==`, `!=`, `%in%` lahko apliciramo na številke in znake
- Operatorje lahko apliciramo direktno na vrednosti
  - `5 + 5` ali
  - `5 == 5`ali na spremenljivke
  - `a <- 5`
  - `a + a` ali
  - `a == a`

Osnovne vgrajene funkcije

- Vsota: `sum(vektor)`
- Povprečje: `mean(vektor)`
- Varianca: `var(vektor)`
- Dolžina: `length(element)`
- Minimum: `min(vektor)`
- Maximum: `max(vektor)`
- Izpiši: `print(element)`

Pomoč: `?ImeFunkcije`

```
> vrednosti <- c(1,2,3,5)
> sum(vrednosti)
[1] 11
> mean(vrednosti)
[1] 2.75
> max(vrednosti)
[1] 5
```

Vaja

- ModulA.Rmd / ModulA.R:
Osnovne operacije

1. Osnove R-a in R-studia (izvršitev kode, paketi)
2. Osnovni podatkovni tipi in strukture
3. Osnovne operacije
- 4. Osnove dela z datotekami**
5. Povzemanje podatkov
6. Preurejanje podatkov
7. Pomoč za R in dobra praksa pisanja kode

Delovni imenik

- *Working directory*
- Privzeta lokacija za branje / pisanje datotek
- **setwd(potDoImenika)** ali
Session > Set Working Directory > Choose Directory

Branje datotek

- Različne funkcije za različne vrste datotek

- Osnovna sintaksa:

```
read.tipDatoteke(datoteka, parametri)
```

Branje datotek

- **csv** (comma separated values)
  - `read.csv(potDoDatoteke/ImeDatoteke)`
  - Parametri (neobvezni) `?read.csv()`
    - `header`: ali datoteka vključuje imena stolpcev, TRUE / FALSE (**default = TRUE**)
    - `sep`: kaj razmejuje stolpce, “ločilo” (“,”, “.”, “ “, “\t”) (**default = “,”**)
    - `dec`: kateri znak označuje decimalko (**default = “.”**)
    - `row.names`: vektor imen vrstic (default: številka vrstice)
    - `col.names`: vektor imen stolpcev (default: “V” + št. Stolpca)
    - `skip`: število vrstic, ki jih preskoči pri branju (default = 0)

Branje datotek

- **evropski csv** (comma separated values)
  - `read.csv(potDoDatoteke/ImeDatoteke)`
  - Parametri (neobvezni) `?read.csv()`
    - `header`: ali datoteka vključuje imena stolpcev, TRUE / FALSE (**default = TRUE**)
    - `sep`: kaj razmejuje stolpce, “ločilo” (“,”, “.”, “ “, “\t”) (**default = “;”**)
    - `dec`: kateri znak označuje decimalko (**default = “,”**)
    - `row.names`: vektor imen vrstic (default: številka vrstice)
    - `col.names`: vektor imen stolpcev (default: “V” + št. Stolpca)
    - `skip`: število vrstic, ki jih preskoči pri branju (default = 0)

Branje datotek

- **txt**

- `read.delim(potDoDatoteke/ImeDatoteke)`
- parametri (neobvezni) `?read.delim()`
  - header: ali datoteka vključuje imena stolpcev, TRUE / FALSE (**default = TRUE**)
  - sep: kaj razmejuje stolpce, “ločilo” (“,”, “.”, “ “, “\t”) (**default = “\t”**)
  - dec: kateri znak označuje decimalko (default = “.”)
  - row.names: vektor imen vrstic (default: številka vrstice)
  - col.names: vektor imen stolpcev (default: “V” + št. Stolpca)
  - skip: število vrstic, ki jih preskoči pri branju (default = 0)

Branje datotek

- **tabela**

- `read.table(potDoDatoteke/ImeDatoteke)`
- parametri (neobvezni) `?read.table()`
  - header: ali datoteka vključuje imena stolpcev, TRUE / FALSE (**default = FALSE**)
  - sep: kaj razmejuje stolpce, “ločilo” (“,”, “.”, “ ”, “\t”) (**default = “ ”**)
  - dec: kateri znak označuje decimalko (default = “.”)
  - row.names: vektor imen vrstic (default: številka vrstice)
  - col.names: vektor imen stolpcev (default: “V” + št. Stolpca)
  - skip: število vrstic, ki jih preskoči pri branju (default = 0)

Branje datotek

- **excel dokument**

- knjižnica `library("readxl")`
- `read_xls / read_xlsx(potDoDatoteke/ImeDatoteke)`
- parametri (neobvezni) `?read_xls()`
  - `sheet`: številka/ime lista
  - `range`: obseg celic za branje ("B3:D87", "Budget!B2:G14")
  - `col_names`: ali dokument vsebuje imena stolpcev
  - `col_type`: vektor podatkovnih tipov v stolpcih ali NULL
  - `skip`: preskoči n število vrstic

Branje datotek

- **iz odložišča (*clipboard*)**
  - `read.table("clipboard")`

Branje datotek

	header	sep	dec	comment.char
read.table()	F	""	"."	"#"
read.csv()	T	","	"."	""
read.csv2()	T	","	","	""
read.delim()	T	"\t"	"."	""
read.delim2()	T	"\t"	","	""

Branje večjih datotek

- readr: write_delim / read_table2
- data.table: fwrite / fread
- feather: write_feather / read_feather (binarno)
- vroom: vroom / vroom_write

Lastnosti prebranih podatkov

- Izpiši prvih par vrstic: `head(tabela, n=x)`, privzet $n = 6$
- Izpiši zadnjih par vrstic: `tail(tabela, n=x)`, privzet $n = 6$
- Struktura: `str(tabela)`
- Število vrstic: `nrow(tabela)`
- Število stolpcev: `ncol(tabela)`
- Dimenzija tabele: `dim(tabela)`
- Povzemi vse spremenljivke: `summary(tabela)`

Osnovne operacije na tabelah

- Izberi stolpec: `tabela$imeStolpca`, `tabela[, štStolpca]`

- Izberi vrstico: `tabela[štVrstice, ]`

- Izberi vrstice, ki zadostujejo pogoju v stolpcu (in vse stolpce):

```
tabela[tabela$imeStolpca == vrednost, :]
```

pogoj

vsi stolpci

```
tabela[tabela$imeStolpca > vrednost, :]
```

- Izberi vrstice, ki zadostujejo večim pogojem v stolpcu (in vse stolpce):

```
tabela[(tabela$imeStolpca1 > vrednost) & IN  
(tabela$imeStolpca2 < vrednost), ]
```


Osnovne operacije na tabelah

- Alternativa za izbiranje stolpcev: funkcija `subset()`

```
subset(x = tabela,  
       subset = pogoj,  
       select = stolpci, ki obdržimo/odstranimo)
```

Osnovne operacije na tabelah

- Spremeni ime stolpca/-ev:
  - `colnames(tabela) <- c(ImenaStolpcev)`
  - `colnames(tabela)[štStolpca] <- c(ImeStolpca)`

Osnovne operacije na tabelah

- Povzemi stolpec:
  - Numeričen: `summary(objekt$imeStolpca)`
  - Kategoričen: `table(objekt$imeStolpca)`
- Ustvari nov stolpec:
  - `objekt$novStolpec <- vsebinaStolpca`
→ dolžina nove vsebine = dolžina obstoječe vsebine
  - `objekt$novStolpec <- NA` (inicializiraj prazen stolpec)

Primer branja tabele – ocene testa

```
# Preberemo datoteko  
> test <- read.csv("Test.csv")  
# Preverimo prvih par vrstic
```

```
> head(test)
```

	Ime	Priimek	Starost	Tocke
1	Maja	Novak	25	9.25
2	Jure	Kovač	46	9.02
3	Luka	Medved	33	2.21
4	Eva	Cankar	32	4.32
5	Tina	Zajc	22	3.28
6	Marko	Petek	50	6.54

Primer branja tabele

```
# Preverimo število vrstic / stolpcev
```

```
> nrow(test)
```

```
[1] 6
```

```
> ncol(test)
```

```
[1] 4
```

```
# Preverimo strukturo
```

```
> str(test)
```

```
'data.frame':  6 obs. of  4 variables:
```

```
$ Ime      : chr  "Maja" "Jure" "Luka" "Eva" ...
```

```
$ Priimek: chr  "Novak" "Kovač" "Medved" "Cankar" ...
```

```
$ Starost: int  25 46 33 32 22 50
```

```
$ Tocke   : num  9.25 9.02 2.21 4.32 3.28 6.54
```

Primer branja tabele

```
# Izberemo drugo in tretjo vrstico
```

```
> test[c(2,3),]
```

```
  Ime Priimek Starost Tocke  
2 Jure   Kovač     46  9.02  
3 Luka  Medved     33  2.21  
# Izberemo drugo in tretjo vrstico
```

```
> test[,3]
```

```
[1] 25 46 33 32 22 50
```

Primer branja tabele

```
# Ustvarimo nov stolpec
```

```
> test$Predmet <- "Matematika"  
> head(test)
```

	Ime	Priimek	Starost	Tocke	Predmet
1	Maja	Novak	25	9.25	Matematika
2	Jure	Kovač	46	9.02	Matematika
3	Luka	Medved	33	2.21	Matematika
4	Eva	Cankar	32	4.32	Matematika
5	Tina	Zajc	22	3.28	Matematika
6	Marko	Petek	50	6.54	Matematika

Primer branja tabele

```
# Zlepimo dva stolpca v nov stolpec
```

```
> test$ImePriimek <- paste(test$Ime, test$Priimek, sep="_")  
> head(test)
```

	Ime	Priimek	Starost	Tocke	Predmet	ImePriimek
1	Maja	Novak	25	9.25	Matematika	Maja_Novak
2	Jure	Kovač	46	9.02	Matematika	Jure_Kovač
3	Luka	Medved	33	2.21	Matematika	Luka_Medved
4	Eva	Cankar	32	4.32	Matematika	Eva_Cankar
5	Tina	Zajc	22	3.28	Matematika	Tina_Zajc
6	Marko	Petek	50	6.54	Matematika	Marko_Petek

Primer branja tabele

Izberemo kandidate, ki so dosegli nad 5 točk

```
> test[test$Tocke > 5,]
```

	Ime	Priimek	Starost	Tocke	Predmet	ImePriimek
1	Maja	Novak	25	9.25	Matematika	Maja_Novak
2	Jure	Kovač	46	9.02	Matematika	Jure_Kovač
6	Marko	Petek	50	6.54	Matematika	Marko_Petek

"-----", ki so dosegli nad 5 točk in so mlajši od 30

```
> test[(test$Tocke > 5) & (test$Starost < 30),]
```

	Ime	Priimek	Starost	Tocke	Predmet	ImePriimek
1	Maja	Novak	25	9.25	Matematika	Maja_Novak

Primer branja tabele

```
# Izračunamo povprečno starost
```

```
> mean(test$Starost)
```

```
[1] 34.66667
```

```
# Povzamemo stolpec Tocke
```

```
> summary(test$Tocke)
```

Min.	1st Qu.	Median	Mean	3rd Qu.	Max.
2.21	3.54	5.43	5.77	8.40	9.25

Pisanje datotek

- **tabela**

- `write.table(objekt, potDoDatoteke/ImeDatoteke)`
- parametri (neobvezni) `?write.table()`
  - `quote`: zapiši znake z navednicami, TRUE / FALSE (**default=TRUE**)
  - `sep`: kaj razmejuje stolpce, “ločilo” (“,”, “.”, “ “, “\t”) (**default=“ ”**)
  - `append`: ali dodati objekt v datoteko, TRUE / FALSE (default=FALSE)
  - `row.names`: zapiši imena vrstic, TRUE/FALSE (default=TRUE)
  - `col.names`: zapiši imena stolpcev, TRUE/FALSE (default=TRUE)

Pisanje datotek

- **csv**

- `write.csv(objekt, potDoDatoteke/ImeDatoteke)`
- parametri (neobvezni) `?write.table()`
  - `quote`: zapiši znake z navednicami, TRUE / FALSE (**default=TRUE**)
  - `sep`: kaj razmejuje stolpce, “ločilo” (“,”, “.”, “ “, “\t”) (**default=“,”**)
  - `append`: ali dodati objekt v datoteko, TRUE / FALSE (**default=FALSE**)
  - `row.names`: zapiši imena vrstic, TRUE/FALSE (**default=TRUE**)
  - `col.names`: zapiši imena stolpcev, TRUE/FALSE (**default=TRUE**)

Pisanje datotek

- **evropski csv**

- `write.csv2(objekt, potDoDatoteke/ImeDatoteke)`
- parametri (neobvezni) `?write.table()`
  - `quote`: zapiši znake z navednicami, TRUE / FALSE (**default=TRUE**)
  - `sep`: kaj razmejuje stolpce, “ločilo” (“,”, “.”, “ “, “\t”) (**default=“;”**)
  - `append`: ali dodati objekt v datoteko, TRUE / FALSE (default=FALSE)
  - `row.names`: zapiši imena vrstic, TRUE/FALSE (default=TRUE)
  - `col.names`: zapiši imena stolpcev, TRUE/FALSE (default=TRUE)

Primer pisanja tabele

```
# Shranimo kandidate z več kot 5 točkami v novo tabelo
```

```
> test0pravljen <- test[test$Tocke > 5,]
```

```
# Zapišemo tabelo kot csv datoteko
```

```
> write.csv(test0pravljen,
```

```
+     "Test0pravljen.csv", —————▶ Ime tabele
```

```
+     row.names=FALSE, —————▶ Nočemo shraniti imena vrstic
```

```
+     quote=FALSE) —————▶  
                                Nočemo shraniti znakov z navednicami
```

Vaja

- ModulA.Rmd / ModulA.R:
Osnove dela z datotekami

1. Osnove R-a in R-studia (izvršitev kode, paketi)
2. Osnovni podatkovni tipi in strukture
3. Osnovne operacije
4. Osnove dela z datotekami
- 5. Povzemanje podatkov**
6. Preurejanje podatkov
7. Pomoč za R in dobra praksa pisanja kode

Povzemanje podatkov

- Srednje vrednosti in razpršenost podatkov
  - Povprečje, mediana, modus, razpon, variance, standardni odklon, kvantili
- Povzemanje po ravni neke spremenljivke

Srednje vrednosti

- Vsota: `sum(vektor)`
  - Vsota stolpcev tabele:
`colSums(data, na.rm = TRUE/FALSE)`
  - Vsota vrstic tabele:
`rowSums(data, na.rm = TRUE/FALSE)`
  - Funkciji povzameta vse vrstice/stolpce razen prve(ga)
  - stolpci/vrstice morajo imeti numerične/logične vrednosti

Srednje vrednosti

- Povprečje: `mean(vektor)`
  - Povprečje stolpcev tabele:
`colMeans(data, na.rm = TRUE/FALSE)`
  - Vsota vrstic tabele:
`rowMeans(data, na.rm = TRUE/FALSE)`
  - Funkciji povzameta vse vrstice/stolpce razen prve(ga)
  - stolpci/vrstice morajo imeti numerične/logične vrednosti

Srednje vrednosti

- Mediana: `median(vektor)`
- Modus: `mfv()` v paketu `modeest` ali s tabeliranjem podatkov `table()`
- Varianca: `var(vektor)`
- Standardni odklon: `sd(vektor)`
- Kvantili: `quantile(vektor)`
  - Specifični kvantil: dodamo parameter `probs = c(kvantili))`

```
> temp
```

	Mesec	Ljubljana	Maribor
1	Julij	34	32
2	Avgust	28	30
3	Julij	30	26
4	Avgust	31	26

Samo 2. in 3.
stolpec sta
numerična

Vsota vrstic

```
> rowSums(temp[,2:3])  
[1] 66 58 56 57
```

Povprečje stolpcev

```
> colMeans(temp[,2:3])  
Ljubljana  Maribor  
30.75      28.50
```

Kvantili temperatur v Ljubljani

```
> quantile(temp$Ljubljana,  
+          probs = c(0.05, 0.95))  
5%    95%  
28.30 33.55
```

Varianca stolpcev

```
> var(temp[,2:3])  
Ljubljana  Maribor  
Ljubljana  6.250000 2.833333  
Maribor    2.833333 9.000000
```

varianca

kovarianca

Povzemanje podatkov po skupinah

- Povzemanje po ravni neke spremenljivke (npr. povprečja različnih skupin)
- Povzemanje s trivialno funkcijo
- Funkcija aggregate

aggregate(formula, FUN="funkcija")

formula:

odvisna_spremenljivka ~ neodvisna_spremenljivka1 +
neodvisna_spremenljivka2 + ...

funkcija: ime poljubne funkcije

Povzemanje podatkov po skupinah

```
> tempM
```

	Mesec	Mesto	value
1	Julij	Ljubljana	34
2	Avgust	Ljubljana	28
3	Julij	Ljubljana	30
4	Avgust	Ljubljana	31
5	Julij	Maribor	32
6	Avgust	Maribor	30
7	Julij	Maribor	26
8	Avgust	Maribor	26

Agregiranje po eni spremenljivki

```
> aggregate(tempM$value ~ tempM$Mesec, FUN="mean")
```

	tempM\$Mesec	tempM\$value
1	Avgust	28.75
2	Julij	30.50

Agregiranje po več spremenljivkah

```
> aggregate(tempM$value ~ tempM$Mesec + tempM$Mesto, FUN="mean")
```

	tempM\$Mesec	tempM\$Mesto	tempM\$value
1	Avgust	Ljubljana	29.5
2	Julij	Ljubljana	32.0
3	Avgust	Maribor	28.0
4	Julij	Maribor	29.0

Povzemanje podatkov: paket dplyr

- `library(dplyr)`
- Ustvarimo skupine: funkcija `group_by()`

```
group_by(tabela,  
          spremenljivke za združevanje)
```


Povzemanje podatkov: paket dplyr

```
> tempM
```

	Mesec	Mesto	value
1	Julij	Ljubljana	34
2	Avgust	Ljubljana	28
3	Julij	Ljubljana	30
4	Avgust	Ljubljana	31
5	Julij	Maribor	32
6	Avgust	Maribor	30
7	Julij	Maribor	26
8	Avgust	Maribor	26


```
> group_by(tempM, Mesto, Mesec)
```

```
# A tibble: 8 x 3
```

```
# Groups:   Mesto, Mesec [4]
```

	Mesec	Mesto	value
	<chr>	<fct>	<dbl>
1	Julij	Ljubljana	34
2	Avgust	Ljubljana	28
3	Julij	Ljubljana	30
4	Avgust	Ljubljana	31
5	Julij	Maribor	32
6	Avgust	Maribor	30
7	Julij	Maribor	26
8	Avgust	Maribor	26

Funkcija ne spremeni podatkov – samo ustvari skupine

Povzemanje podatkov: paket dplyr

- Povzemanje podatkov: funkcija `summarize()`

```
summarize(tabela,  
           imePovzetihPodatkov = funkcija(podatki),  
           imePovzetihPodatkov2 = funkcija(podatki),  
           ... )
```

Povzemanje podatkov: paket dplyr

```
> tempM
```

	Mesec	Mesto	value
1	Julij	Ljubljana	34
2	Avgust	Ljubljana	28
3	Julij	Ljubljana	30
4	Avgust	Ljubljana	31
5	Julij	Maribor	32
6	Avgust	Maribor	30
7	Julij	Maribor	26
8	Avgust	Maribor	26


```
> summarize(tempM, povpTemp = mean(value))  
  povpTemp  
1    29.625
```

POZOR: Funkcija `summarize()` se nahaja tudi v paketu `plyr` in ima drugačno obnašanje! Eksplicitno lahko funkcijo iz paketa pokličemo `paket::funkcija()` → v tem primeru `dplyr::summarize()`

Cevovodna obdelava podatkov

- `group_by()` in `summarize()` sami po sebi nista najbolj uporabni funkciji
- AMPAK dplyr omogoča “cegovodno obdelavo podatkov” z operatorjem `%>%`
  - lahko podajamo podatke med funkcijami: izhodni podatki ene funkcije so vhodni podatki za drugo

```
podatki %>% group_by() %>% summarize()
```

Cevovodna obdelava podatkov

```
> tempM
```

	Mesec	Mesto	value
1	Julij	Ljubljana	34
2	Avgust	Ljubljana	28
3	Julij	Ljubljana	30
4	Avgust	Ljubljana	31
5	Julij	Maribor	32
6	Avgust	Maribor	30
7	Julij	Maribor	26
8	Avgust	Maribor	26

```
> tempM %>% group_by(Mesec, Mesto) %>%  
+           summarize(povpTemp = mean(value),  
+                     varTemp = var(value))  
'summarise()' regrouping output by 'Mesec' (ov  
# A tibble: 4 x 4  
# Groups:   Mesec [2]  
  Mesec  Mesto    povpTemp varTemp  
  <chr> <fct>      <dbl>   <dbl>  
1 August Ljubljana    29.5     4.5  
2 August Maribor     28      8  
3 Julij  Ljubljana    32      8  
4 Julij  Maribor     29     18
```


Vaja

- ModulA.Rmd / ModulA.R:
Povzemanje podatkov

1. Osnove R-a in R-studia (izvršitev kode, paketi)
2. Osnovni podatkovni tipi in strukture
3. Osnovne operacije
4. Osnove dela z datotekami
5. Povzemanje podatkov
- 6. Preurejanje podatkov**
7. Pomoč za R in dobra praksa pisanja kode

Preurejanje podatkov

- Združevanje / delitev podatkov
- Preurejanje stolpcev / vrstic (“vrtenje” tabel)

Spajanje podatkov

- Spajanje vektorjev (stolpcev) v tabelo:
  - funkcija **cbind**(vektor1, vektor2 ...) = column bind
  - Output: matrika

```
> Ime  
[1] "Maja" "Jure" "Luka"  
> Priimek  
[1] "Novak" "Kovač" "Medved"
```



```
> cbind(Ime, Priimek)  
      Ime  Priimek  
[1,] "Maja" "Novak"  
[2,] "Jure"  "Kovač"  
[3,] "Luka"  "Medved"
```

Spajanje podatkov

- Spajanje stolpcev tabel z enakim številom vrstic
funkcija **`cbind`**(`tabela1`, `tabela2` ...)

```
> tabela1
```

	ID	Ime
1	1	Maja
2	2	Jure
3	3	Luka

```
> tabela2
```

	Priimek	Starost
1	Novak	31
2	Kovač	40
3	Medved	35


```
> cbind(tabela1, tabela2)
```

	ID	Ime	Priimek	Starost
1	1	Maja	Novak	31
2	2	Jure	Kovač	40
3	3	Luka	Medved	35

Spajanje podatkov

- Spajanje vrstic tabel z enakim številom in imeni stolpcev

funkcija **rbind**(tabela1, tabela2 ...) = row bind

```
> tabela1
```

	ID	Ime
1	1	Maja
2	2	Jure
3	3	Luka

```
> tabela2
```

	ID	Ime
1	4	Eva
2	5	Tina
3	6	Marko


```
> rbind(tabela1, tabela2)
```

	ID	Ime
1	1	Maja
2	2	Jure
3	3	Luka
4	4	Eva
5	5	Tina
6	6	Marko

Uparjanje podatkov

- Združevanje tabel na podlagi ključa / -ev
funkcija **merge** (tabela1, tabela2, by="ključ")
  - Ključ = ime/-na stolpca/-ev za združevanje
  - by → enako ime stolpca v obeh tabelah
  - by.x in by.y → različna imena stolpcev v tabelah (x je prva tabela, y druga)

Uparjanje podatkov

- Združevanje tabel na podlagi ključa / -ev

funkcija **merge** (tabela1, tabela2, by="ključ")

> tabela1

	ID	Ime
1	1	Maja
2	2	Jure
3	3	Luka

> tabela2

	ID	Priimek
1	1	Novak
2	2	Kovač
3	3	Medved

> merge(tabela1, tabela2, by="ID")

	ID	Ime	Priimek
1	1	Maja	Novak
2	2	Jure	Kovač
3	3	Luka	Medved

“Vrtenje” tabel

- Če imamo isti atribut v različnih stolpcih in ga želimo zbrati v en stolpec:

messy

id	trt	work.T1	home.T1	work.T2	home.T2
1	treatment	0.08513597	0.6158293	0.1135090	0.05190332
2	control	0.22543662	0.4296715	0.5959253	0.26417767
3	treatment	0.27453052	0.6516557	0.3580500	0.39879073
4	control	0.27230507	0.5677378	0.4288094	0.83613414

tidier

id	trt	key	time
1	treatment	work.T1	0.08513597
2	control	work.T1	0.22543662
3	treatment	work.T1	0.27453052
4	control	work.T1	0.27230507
1	treatment	home.T1	0.61582931
2	control	home.T1	0.42967153
3	treatment	home.T1	0.65165567
4	control	home.T1	0.56773775
1	treatment	work.T2	0.11350898
2	control	work.T2	0.59592531
3	treatment	work.T2	0.35804998
4	control	work.T2	0.42880942
1	treatment	home.T2	0.05190332
2	control	home.T2	0.26417767
3	treatment	home.T2	0.39879073
4	control	home.T2	0.83613414

“Vrtenje” tabel

- Knjižnica `reshape` in funkcija `melt()`
- Imena stolpcev v spremenljivko

funkcija `melt` (`data`,
`id.vars`,
`measure.vars`)

- `id.vars` = ime stolpca ali vektor imen stolpcev z identifikatorji
- `measure.vars` = ime stolpca ali vektor imen z merjenimi vrednostmi

“Vrtenje” tabel

```
> temp
```

	Mesec	Ljubljana	Maribor
1	Julij	34	32
2	Julij	28	30
3	Avgust	30	26
4	Avgust	31	26


```
> melt(data = temp, id.vars = "Mesec")
```

	Mesec	variable	value
1	Julij	Ljubljana	34
2	Julij	Ljubljana	28
3	Avgust	Ljubljana	30
4	Avgust	Ljubljana	31
5	Julij	Maribor	32
6	Julij	Maribor	30
7	Avgust	Maribor	26
8	Avgust	Maribor	26

variable in value sta privzeti imeni za novonastala stolpca

Ime za variable stolpec nastavimo z variable_name parametrom

“Vrtenje” tabel

```
> temp
```

	Mesec	Ljubljana	Maribor
1	Julij	34	32
2	Julij	28	30
3	Avgust	30	26
4	Avgust	31	26


```
> melt(data = temp,  
+       measure.vars = c("Ljubljana", "Maribor"))
```

	Mesec	variable	value
1	Julij	Ljubljana	34
2	Julij	Ljubljana	28
3	Avgust	Ljubljana	30
4	Avgust	Ljubljana	31
5	Julij	Maribor	32
6	Julij	Maribor	30
7	Avgust	Maribor	26
8	Avgust	Maribor	26

variable in value sta privzeti imeni za novonastala stolpca

Ime za value stolpec nastavimo z `value_name` parametrom

Naprednejše funkcije za preurejanje - `tidyr`

- Knjižnica `tidyr`
- `tidyr` operira s podatkovno strukturo `tibble`
  - Poenostavljen `data.frame`
  - Omogoča manj, več se pritožuje → prej odkrijemo napako in poenostavimo kodo

Naprednejše funkcije za preurejanje

- `pivot_longer`: imena stolpcev v spremenljivko → daljšanje tabele (manj stolpcev, več vrstic)

```
pivot_longer(data = tabela,  
              cols = stolpci za združevanje,  
              names_to= ime stolpca spremenljivke,  
              values_to=ime stolpca vrednosti)
```

Naprednejše funkcije za preurejanje

```
> temp
```

	Mesec	Ljubljana	Maribor
1	Julij	34	32
2	Julij	28	30
3	Avgust	30	26
4	Avgust	31	26


```
> pivot_longer(temp,  
+               cols = c(Ljubljana, Maribor),  
+               names_to = "Mesto",  
+               values_to = "Temp")
```

```
# A tibble: 8 x 3
```

	Mesec	Mesto	Temp
	<chr>	<chr>	<dbl>
1	Julij	Ljubljana	34
2	Julij	Maribor	32
3	Julij	Ljubljana	28
4	Julij	Maribor	30
5	Avgust	Ljubljana	30
6	Avgust	Maribor	26
7	Avgust	Ljubljana	31
8	Avgust	Maribor	26

Naprednejše funkcije za preurejanje

- `pivot_wider`: spremenljivka v ime stolpca → širjenje tabele (več stolpcev, manj vrstic)

```
pivot_wider(data = tabela,  
             id_cols = unikaten identifikatorjev,  
             names_from=ime stolpca spremenljivke,  
             values_from=ime stolpca vrednosti)
```

Naprednejše funkcije za preurejanje

```
> tempD
```

```
# A tibble: 8 x 4
```

	Mesec <chr>	Datum <dbl>	Mesto <chr>	Temp <dbl>
1	Julij	1	Ljubljana	34
2	Julij	1	Maribor	32
3	Julij	15	Ljubljana	28
4	Julij	15	Maribor	30
5	Avgust	1	Ljubljana	30
6	Avgust	1	Maribor	26
7	Avgust	15	Ljubljana	31
8	Avgust	15	Maribor	26


```
> pivot_wider(tempD,
```

```
+           id_cols = c(Mesec, Datum),  
+           names_from = Mesto,  
+           values_from = Temp)
```

```
# A tibble: 4 x 4
```

	Mesec <chr>	Datum <dbl>	Ljubljana <dbl>	Maribor <dbl>
1	Julij	1	34	32
2	Julij	15	28	30
3	Avgust	1	30	26
4	Avgust	15	31	26

Unikaten ID

Naprednejše funkcije za preurejanje

- unite: zlepi stolpce

```
unite(data = tabela,  
      col = ime novega stolpca,  
      ... = stolpci za združevanje,  
      sep = ločilo,  
      remove = ali odstranim ... stolpce)
```

> temp

	Mesec	Ljubljana	Maribor	Datum
1	Julij	34	32	1
2	Julij	28	30	15
3	Avgust	30	26	1
4	Avgust	31	26	15

> unite(temp, DatumMesec, Datum, Mesec, sep="_")

	DatumMesec	Ljubljana	Maribor
1	1_Julij	34	32
2	15_Julij	28	30
3	1_Avgust	30	26
4	15_Avgust	31	26

Naprednejše funkcije za preurejanje

- `separate`: razdruži stolpec (naprednejša verzija z regex: `extract`)

```
separate(data = tabela,  
          col = stolpec za razdružitev,  
          into = imena ustvarjenih stolpcev,  
          sep = ločilo)
```

```
> tempU
```

	DatumMesec	Ljubljana	Maribor
1	1_Julij	34	32
2	15_Julij	28	30
3	1_Avgust	30	26
4	15_Avgust	31	26


```
> separate(tempU,  
+          col = DatumMesec,  
+          into = c("Datum", "Mesec"),  
+          sep="_")
```

	Datum	Mesec	Ljubljana	Maribor
1	1	Julij	34	32
2	15	Julij	28	30
3	1	Avgust	30	26
4	15	Avgust	31	26

Naprednejše funkcije za preurejanje

- `expand`: vse možne kombinacije navedenih spremenljivk

```
expand(data = tabela,  
        ... = stolpci za primerjavo)
```

```
> tempP  
# A tibble: 4 x 5  
  Mesec  Datum Ljubljana Maribor Cas  
  <chr>  <dbl>    <dbl>    <dbl> <chr>  
1 Julij      1      34      32 Zjutraj  
2 Julij     15      28      30 Zvecer  
3 Avgust      1      30      26 Zvecer  
4 Avgust     15      31      26 Zvecer
```



```
> tidyr::expand(tempP, Mesec, Cas)  
# A tibble: 4 x 2  
  Mesec  Cas  
  <chr>  <chr>  
1 Avgust Zjutraj  
2 Avgust Zvecer  
3 Julij  Zjutraj  
4 Julij  Zvecer
```

Naprednejše funkcije za preurejanje

- `chop`: združevanje podatkov v sezname glede na unikatne kombinacije spremenljivk

```
chop(data = tabela,  
      cols = stolpci za združevanje)
```

```
> tempS
```

	Mesec	Ljubljana	Maribor
1	Julij	34	32
2	Julij	28	30
3	Avgust	30	26
4	Avgust	31	26


```
> chop(tempS, c(Ljubljana, Maribor))
```

	Mesec	Ljubljana	Maribor
1	Julij	34, 28	32, 30
2	Avgust	30, 31	26, 26

Različno obnašanje, če je vhodni podatkovni tip
tibble ali data.frame

Naprednejše funkcije za preurejanje

- `chop`: združevanje podatkov v sezname glede na unikatne kombinacije spremenljivk

```
chop(data = tabela,  
      cols = stolpci)
```

Funkcija `nest` ima podobno obnašanje;
Le da namesto zbiranje v sezname
podatke zbere v posamične tabele

```
> tempS
```

	Mesec	Ljubljana	Maribor
1	Julij	34	32
2	Julij	28	30
3	Avgust	30	26
4	Avgust	31	26


```
> chop(tempS, c(Ljubljana, Maribor))
```

	Mesec	Ljubljana	Maribor
1	Julij	34, 28	32, 30
2	Avgust	30, 31	26, 26

Različno obnašanje, če je vhodni podatkovni tip
`tibble` ali `data.frame`

Naprednejše funkcije za preurejanje

- `unchop`: razdruževanje podatkov iz seznamov

```
unchop(data = tabela,  
        cols = stolpci za razdruževanje)
```

```
> tempSC
```

	Mesec	Ljubljana	Maribor
1	Julij	34, 28	32, 30
2	Avgust	30, 31	26, 26


```
> unchop(tempSC, c(Ljubljana, Maribor))
```

	Mesec	Ljubljana	Maribor
1	Julij	34	32
2	Julij	28	30
3	Avgust	30	26
4	Avgust	31	26

Naprednejše funkcije za preurejanje

- `pack`: “sesedanje” večih stolpcev v eno stolpec-tabelo

```
pack(data = tabela,  
      cols = stolpci za “sesedanje”)
```

unpack

```
> tempS
```

	Mesec	Ljubljana	Maribor
1	Julij	34	32
2	Julij	28	30
3	Avgust	30	26
4	Avgust	31	26


```
> pack(tempS, Mesto=c(Ljubljana, Maribor))
```

	Mesec	Mesto.Ljubljana	Mesto.Maribor
1	Julij	34	32
2	Julij	28	30
3	Avgust	30	26
4	Avgust	31	26

Prvi stolpec

Drugi stolpec-tabela

“Cevovodna” obdelava podatkov

- Paket `magittr`, ampak vključen v `tidyr`
- Direktno “podajanje” podatkov naslednji funkciji
- Operator `%>%` (Ctrl+M)
- `podatki %>% funkcija1(parametri) %>% funkcija2(parametri) ...`

“Cevovodna” obdelava podatkov

```
> temp %>% unite(DatumMesec, Datum, Mesec) %>%  
+   pivot_longer(c(Ljubljana, Maribor))
```

```
# A tibble: 8 x 3
```

	DatumMesec <chr>	name <chr>	value <dbl>
1	1_Julij	Ljubljana	34
2	1_Julij	Maribor	32
3	15_Julij	Ljubljana	28
4	15_Julij	Maribor	30
5	1_Avgust	Ljubljana	30
6	1_Avgust	Maribor	26
7	15_Avgust	Ljubljana	31
8	15_Avgust	Maribor	26

Povzemanje podatkov

- V “cevvod” lahko združimo različne funkcije iz različnih paketov

```
podatki %>%
```

```
pivot_longer() %>%
```

```
unite() %>%
```

```
group_by() %>%
```

```
summarize()
```


Povzemanje podatkov

Vhodni podatki

> temp

	Mesec	Ljubljana	Maribor	Datum
1	Julij	34	32	1
2	Avgust	28	30	15
3	Julij	30	26	1
4	Avgust	31	26	15

Povzemanje podatkov


```
> temp %>% pivot_longer(cols = c(Ljubljana, Maribor), names_to="Mesto") %>%  
+       unite("MesecDatum", Mesec, Datum, sep="_", remove = F) %>%  
+       group_by(MesecDatum, Mesto) %>%  
+       summarize(povpTemp = mean(value))  
`summarise()` regrouping output by 'MesecDatum' (override with `groups` arg)  
# A tibble: 4 x 3  
# Groups:   MesecDatum [2]  
  MesecDatum Mesto      povpTemp  
  <chr>      <chr>      <dbl>  
1 Avgust_15  Ljubljana    29.5  
2 Avgust_15  Maribor      28  
3 Julij_1    Ljubljana    32  
4 Julij_1    Maribor      29
```

Vaja

- ModulA.Rmd / ModulA.R:
Preurejanje podatkov

1. Osnove R-a in R-studia (izvršitev kode, paketi)
2. Osnovni podatkovni tipi in strukture
3. Osnovne operacije
4. Osnove dela z datotekami
5. Preurejanje podatkov
6. Povzemanje podatkov
7. Pomoč za R in dobra praksa pisanja kode

Pomoč za R

- ?imeFunkcije
- CRAN: priročniki paketov
- - problema ali napake
- google za R: <https://rseek.org/>
- **stackoverflow** - <https://stackoverflow.com/>

Pomoč za učenje R

- Vgrajena pomoč: `demo()`
- Interaktivne vaje: paket `discover`
- Spletni interaktivni tečaji:
  - DataCamp:
<https://learn.datacamp.com/skill-tracks/r-programming>
<https://learn.datacamp.com/career-tracks/data-scientist-with-r>
<https://learn.datacamp.com/career-tracks/data-analyst-with-r>
  - Codecademy: <https://www.codecademy.com/learn/learn-r>
- Spletne knjige z nalogami
  - <https://jilymackay.github.io/RatRDSVS/index.html>
  - R za data science: <https://r4ds.had.co.nz/>

Najpogostejše napake

- Pozabimo oklepaj / zaklepaj
- Pozabimo navednice

```
> rezultat <- (4 + 5 * 7  
+
```

```
> seznam <- c("banane", "mleko", "jajca")  
Error: unexpected symbol in "seznam <- c("banane", "mleko", "jajca"
```

- Napačno ime spremenljivke

```
> visina <- 180  
> teza <- 80  
> viaina * teza  
Error: object 'viaina' not found
```

Najpogostejše napake

- Napačno ime funkcije

```
> means(c(1,2,3))  
Error in means(c(1, 2, 3)) : could not find function "means"
```

- Napačno ime imenika / mape / datoteke

```
> tabela <- read.table("/home/jana/tabela.csv")  
Error in file(file, "rt") : cannot open the connection  
In addition: Warning message:  
In file(file, "rt") :  
cannot open file '/home/jana/tabela.csv': No such file or directory
```


Najpogostejše napake

- Napačno izbrani elementi tabele

```
Ime Priimek Starost Tocke Predmet ImePriimek
1 Maja Novak 25 9.25 Matematika Maja_Novak
2 Jure Kovač 46 9.02 Matematika Jure_Kovač
> test$Ime[test$Tocke > 5,]
Error in test$Ime[test$Tocke > 5, ] : incorrect number of dimensions
```

- Aplikacija funkcije na napačen podatkovni tip

```
> mean(test$Ime)
[1] NA
Warning message:
In mean.default(test$Ime) :
  argument is not numeric or logical: returning NA
```

Dobra praksa pisanja kode

- Opis programa na začetku datoteke
- Naloži potrebne knjižnice na začetku
- Previdno z relativnimi potmi do datotek
- Komentiraj kodo!!! → kaj koda počne, kaj so spremenljivke, za označitev sekcij kode
- Definiraj funkcije na začetku datoteke (ali v posebni datoteki)

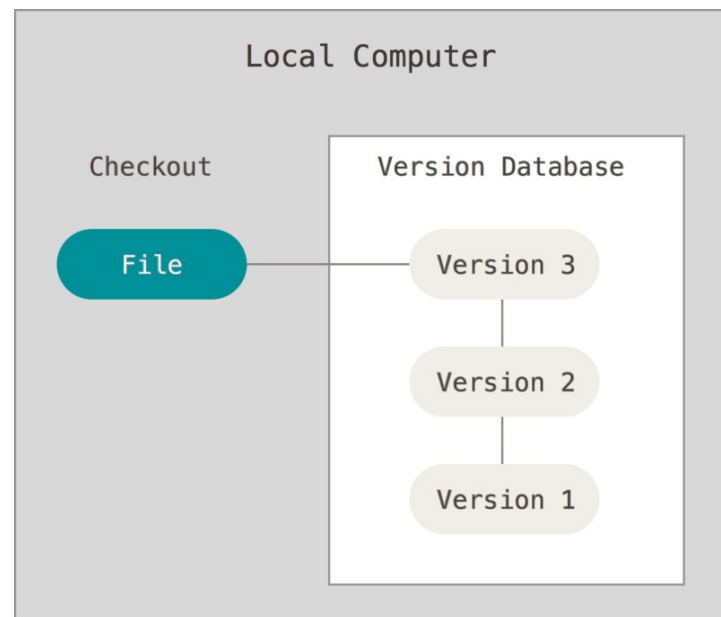

Dobra praksa pisanja kode

- Dosledno poimenuj spremenljivke in oblikuj kodo
- Pišimo kodo za večkratno uporabo
  - Razbij kodo v majhne, samostojne dele
  - Ne ponavljaj pogostih operacij → funkcije
- Uporabljaljaj nadzor različic (“version control”)

Nadzor različic: Git

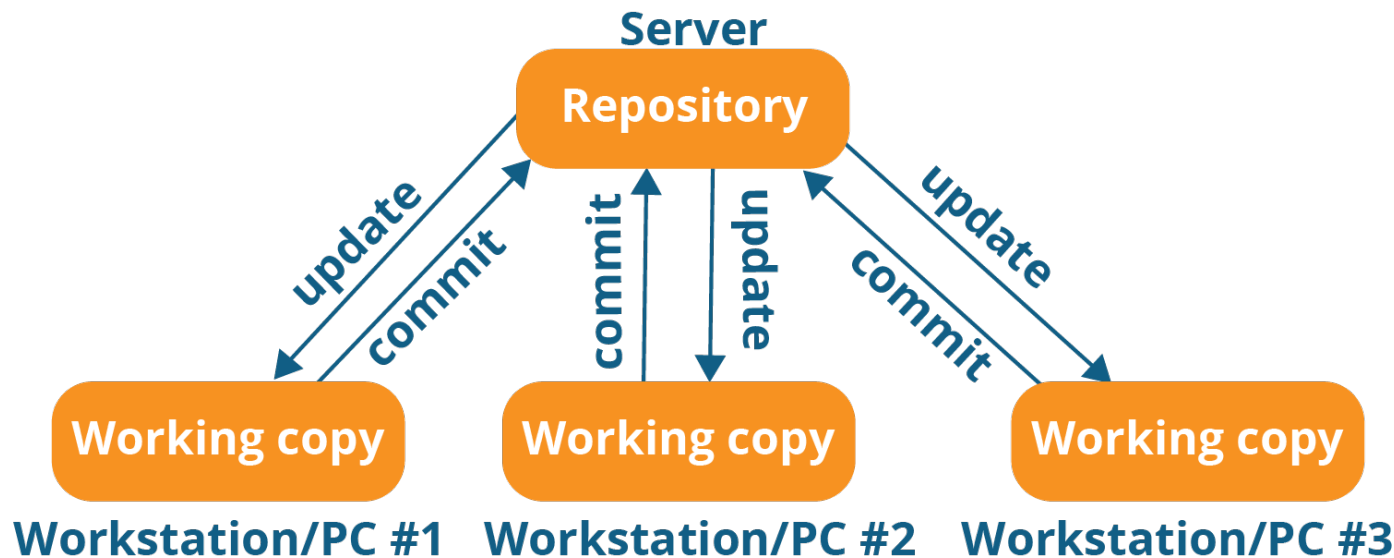
- github / gitlab / bitbucket
- Programi za nadzor različic:
  - Zapis vseh spremembe v datoteki tekom časa
  - Priklic katerokoli izmed prejšnjih verzij datoteke
  - Povrnitev v prejšnje stanje
  - Primenjava sprememb med različicami ...

Github / Gitlab / Bitbucket

- Programi za nazdor različic:
  - Sočasno urejanje datoteke s strani večih uporabnikov

Centralized version control system

Github / Gitlab / Bitbucket

- 1) Ustvarimo “remote” repozitorij (projekt)
- 2) Kloniramo repozitorij na lokalni računalnik
- 3) Dodamo in pošljemo spremembe
- 4) Potisnemo spremembe na remote repozitorij
- 5) Urejanje nesoglasij v kodi
- 6) Naslednjič: povlečemo spremembe in nadaljujemo z delom

<https://www.atlassian.com/git/tutorials/comparing-workflows>